

**PŘEDMĚT HRA NA KLAVÍR  
NA ZUŠ  
INTEGROVANÝ S KOMUNIKACÍ V CIZÍM JAZYCE  
(ANGLICKY NEBO NĚMECKY)**

Autoevaluace začátku druhé fáze pokusného vyučování

Zdeněk Vašíček

### **1. Úvod. Evropská unie a vícejazyčnost**

Jak uvádí KRUMM (2001, s. 1), „Rada Evropy a Evropská unie stavějí vůči národně státní jednojazyčnosti ve většině zemí model vícejazyčné Evropy a chtějí ... založit tuto vícejazyčnost jako pevnou součást evropské identity a evropské vzdělávací politiky.“ FREUDENSTEIN (sr. 1991, s. 414) prognózuje, že v 21. století bude v zemích Evropské unie přinejmenším dvojjazyčná škola pravidlem. Důležité je „rozvíjet scénáře, které otázku vícejazyčnosti nadhazují a činí možnou“ („Sprachenpolitische Resolution ...“, 2002, s. 10). Nastíněný úkol přijala i Česká republika (sr. TRIM, 1998, s. 78; KOTÁSEK aj., 2001, s. 89). Kladný výsledek referenda ze dne 14. 06. 2003 stran vstupu České republiky do Evropské unie činí přijatý úkol ještě aktuálnějším.

### **2. Dosavadní situace na ZUŠ Tišnov**

Na ZUŠ Tišnov (okres Brno-venkov, Jihomoravský kraj) usiluji jako učitel této školy s plnou podporou jejího vedení o následující inovaci: integraci standardního předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy). Děje se tak na základě mého dvoufázového projektu schváleného Školským úřadem Brno-venkov. Komunikace probíhá dvojjazyčně, což znamená, že čeština a zvolený cizí jazyk jsou používány dle potřeby komplementárně. Ve školním roce 2000/2001 probíhala formou pokusného vyučování první (zahajovací) fáze projektu (sr. VAŠÍČEK, 2001a; VAŠÍČEK, 2001b; VAŠÍČEK, 2001c). Ve školním roce 2001/2002 jsem připravoval materiály pro fázi druhou (završující) (sr. VAŠÍČEK, 2002e). Má příprava pokračovala až do ledna 2003 mimo jiné dokončením rigorózní práce na téma uvedené v titulku této studie (sr. VAŠÍČEK, 2002c). (Práce je dosud – v červnu 2003 – v oponentském řízení.) Od dubna až do poloviny června 2003 pod mým vedením probíhala – opět formou pokusného vyučování – zmíněná druhá fáze, přesněji její začátek.

### **3. Vymezení druhé fáze pokusného vyučování**

Tato fáze trvající odhadem jeden kalendářní rok se má vyznačovat produktivní komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy) mezi učitelem (= mnou) a žákem. Produktivní komunikace má probíhat na základě slovní zásoby, modelových vět a vzorových dialogů, obsažených v mém slovníku (viz dále část 5 této studie). Pokusnost druhé fáze zakládá nutnost prokázat pedagogickým výzkumem (viz dále část 6 této studie), že její pojetí není omylem. Požadavek výzkumu je dnes vznášen na úspěchy i neúspěchy dvoj- a vícejazyčného vyučování (sr. BROHY, 2002, s. 60), lze tedy očekávat přínos tohoto výzkumu *v každém případě*.

#### 4. Výzkumný vzorek

Tvoří ho osm mých žáků (šest dívek a dva hoši), kteří prošli první fází pokusného vyučování. (K této fázi sr. VAŠÍČEK, 2001c, s. 411.) Z toho sedm žáků prošlo touto fází již ve školním roce 2000/2001, jeden žák v období únor – březen 2003. Z uvedených osmi žáků je pět zájemců o angličtinu, tři o němčinu. Průměrný věk žáka je 15,5 roku při průměrné průpravě 5,9 roku cizího jazyka (angličtiny nebo němčiny) na ZŠ, popř. na ZŠ a gymnáziu.

#### 5. Učební materiál

Je jím můj velký tříjazyčný slovník (sr. VAŠÍČEK, 2002d). Ten při 248 stranách obsahuje v každém z uvedených jazyků 113 různě obsažných témat, týkajících se hry na klavír, hudební nauky i všeobecné konverzace, asi 3.000 lexikálních jednotek, 243 modelových vět a 55 stručných modelových dialogů. Oproti jiným slovníkům se vyznačuje v případě sémantických asymetrií užitím *dvojitého překladu* z cizího jazyka do češtiny: tedy překladu významem doslovným („nesprávným“) i významem vlastním („správným“). Doporučení takového postupu srovnej in BUTZKAMM (2001, s. 36).

#### 6. Plán pedagogického výzkumu

Inovaci nastíněnou v části 2 této studie výzkumně sledovat (= získávat data o ní) a na základě dat z výzkumu ji dle potřeby re-formovat. Inovovaný předmět (lépe: předmět již považovaný za inovovaný – chápáno diskusně!) připravit k evaluaci.

Svůj výzkum vymezuji s využitím tabulky, kterou uvádí PRŮCHA (sr. 2000, s. 181), takto: aplikovaný, empirický, akční, kvalitativní, interdisciplinární, dle konkrétní souvislosti deskriptivní nebo diagnostický či explorativní, terénní, longitudinální.

Pozorování a dotazník, používané mnou již v první fázi pokusného vyučování (sr. VAŠÍČEK, 2001c, s. 411-412) i při přípravě fáze druhé (sr. VAŠÍČEK, 2002e, s. 4-5), zůstanou mými výzkumnými metodami i nadále. Obě metody však získají přesnější podobu *výzkumných nástrojů*: pozorování budou probíhat prostřednictvím pozorovacího archu (viz dále část 6.1.1 této studie) a dotazník pro žáka (viz dále část 6.2.1 této studie) je rozvinut. Oba výzkumné nástroje jsou vybaveny návodem pro práci. Pozorovací archy doplněné o data z výzkumu pak budou mnou mezi sebou srovnávány na způsob *diferenčních přehledů*. O co zde vlastně půjde?

„V *diferenčních přehledech* se soustředujeme na *rozdíly* mezi dvěma nebo více zkoumanými *výběry*“ (FERJENČÍK, 2000, s. 127, podtrhl Z. V.). Pojmy „diferenční přehled“ a „výběr“ chápu z hlediska potřeb svého výzkumu *po svém*, a to následovně:

Diferencovat budu mezi třemi výběry:

1. výběr: komunikace v předmětu HRA NA KLAVÍR / KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDEK: ČEŠTINA
--

2. výběr: komunikace v předmětu HRA NA KLAVÍR / KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDEK: ANGLIČTINA
---

3. výběr: komunikace v předmětu  
HRA NA KLAVÍR / KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDEK: NĚMČINA

V okamžiku evaluace se diferenční přehledy stanou přehledy evaluačními.

Cílem pokusného vyučování předmětu HRA NA KLAVÍR integrovaného s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy) je dosáhnout takové *úrovně cizojazyčné komunikace* mezi učitelem (= mnou) a žákem jako ve vyučování standardního předmětu HRA NA KLAVÍR komunikovaném česky. Pokud by žádoucí úroveň komunikace bylo dosaženo, bylo by snad lépe hovořit o unifikačních, nikoli diferenčních přehledech. Předpokládám však, že *nějaké rozdíly* budou. To nemusí být na závadu. U kvalitativního výzkumu totiž „zjištěné údaje jsou reliabilní, když při opakovaném zkoumání se zjistily shodné *nebo podobné* výsledky“ (GAVORA, 2000, s. 146, podtrhl Z. V.). Čas k evaluaci podle mne nastane tehdy, až v diferenčních přehledech dojde k ustálení pozorovaných dat. Tuto dobu odhaduji na již zmíněný jeden kalendářní rok.

### 6.1 Výzkumná otázka 1

Výzkumná otázka 1 (= otázka komunikační) zní:

„Jaký je rozdíl mezi komunikacemi v předmětech

1. HRA NA KLAVÍR / KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDEK: ČEŠTINA,
2. HRA NA KLAVÍR / KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDEK: ANGLIČTINA a
3. HRA NA KLAVÍR / KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDEK: NĚMČINA?“

Očekávané ideální předpoklady *jednoty všech tří komunikací*:

1. komunikace je jednojazyčná
2. komunikovaná slovní zásoba je ohraničena
3. počet komunikovaných gramatických pravidel je ohraničen
4. navzdory požadavkům bodů 2. + 3. je komunikace z hlediska metodiky klavíru informačně bohatá a věcně i jazykově správná. Předpokládám jakýsi „optimální střed“ (chápáno diskusně!) mezi dvěma krajnostmi: nekonečným opakováním téže relativně malé slovní zásoby (na základě relativně malého počtu gramatických pravidel) a nekonečným rozvíjením těchto (viz dále část 8 této studie)
5. komunikační kompetence učitele odpovídá požadavku bodu 4
6. komunikační kompetence žáka odpovídá požadavku bodu 4.

(Ohraničení v bodech 2. a 3. se týká i češtiny, neboť i zde jde o ekonomičnost komunikace.)

### 6.1.1 Výzkumný nástroj 1

Je jím mnou strukturovaný pozorovací arch a slouží k zodpovězení výzkumné otázky 1.

Jak uvádí GAVORA (sr. 2000, s. 77), množství pozorovacích systémů pro strukturované pozorování přesahuje pravděpodobně několik tisíc. Použil jsem ty, jež mně byly nejnáze dostupné:

1. „Pozorovací arch na záznam činnosti učitele a žáka“, který uplatnila KANTORKOVÁ (in: KANTORKOVÁ, H.: Učební činnosti žáků na 1. stupni základní školy. In: Acta Facultatis Pedagogicae Ostraviensis, Řada B-22, 1987, s. 77.-88; cit. dle: GAVORA, 2000, s. 77)
2. „Schéma analýzy struktury vyučovací hodiny“, který uplatnil ŠVEC (in: ŠVEC, Š.: Schéma analýzy štruktúry vyučovacej hodiny“. In: BAZÁLIKOVÁ, J.: Pedagogická prax. Bratislava : Stimul, 1992, s. 23-24; cit. dle: GAVORA, 2000, s. 178-180).

Položky, jež měly být sledovány, jsem upravil dle svých potřeb. To je v souladu s doporučením „šít na míru“, zohlednit „konkrétní požadavky a konkrétní situaci“ (FERJENČÍK, 2000, s. 158).

Pozorovací arch se skládá ze tří kapitol sloužících k záznamu pozorování a návodu pro práci. Jde o kapitoly „Učitel“, „Učitel (zpětná vazba k žákovi po hře či slovním vyjádření žáka)“ a „Žák“. S kapitolami – pokud jde o jejich jednotlivé položky – jsou cizojazyčně kompatibilní příslušné oddíly mého velkého slovníku pojednaného v části 5 této studie.

## 6.2 Výzkumná otázka 2

Výzkumná otázka 2 (= otázka motivační) zní:

„Chce žák v pokusném vyučování předmětu HRA NA KLAVÍR integrovaného s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy) pokračovat?“

Ideální očekávané předpoklady:

1. žák chce pokračovat, neboť jeho vzdělávací potřeby i nadále převýší rizika vyučování právě pokusného
2. žák chce pokračovat i díky možnosti podílet se na způsobu dalšího postupu.

### 6.2.1 Výzkumný nástroj 2

Je jím mnou strukturovaný dotazník a slouží k zodpovězení výzkumné otázky 2. Vždyť „hlavním cílem kvalitativního výzkumu je *porozumět* člověku, tedy především chápat jeho vlastní hlediska ...“ (GAVORA, 2000, s. 32, podtrhl P. G.).

Dotazník má tři strany formátu A4 a obsahuje 25 otázek. Na otázky číslované 01. až 23. odpovídá žák vždy podtržením jedné z pěti možných odpovědí Likertovy škály.

Těmto pěti možným odpovědím jsou přiřazeny následující koeficienty:

NAPROSTO ANO	5
SPÍŠE ANO	4
NEVÍM	3
SPÍŠE NE	2
NAPROSTO NE	1

Pokud žák chce odpovědět i na otázky číslované 24. až 25., odpovídá svými slovy. Součástí dotazníku je návod pro jeho vyplnění. Dotazník bude zadáván nejméně jedenkrát ročně. Příloha této studie (na s. 10-13) obsahuje žáky zodpovězený dotazník za období konec května – začátek června 2003 s dosaženými průměrnými hodnotami a výpočet těchto hodnot.

### 6.3 Uvažované výstupy z pedagogického výzkumu

1. zvýšení mé citlivosti pro zkoumané jevy
2. zvýšení citlivosti mých žáků pro zkoumané jevy
3. probíhající komunikace v cizím jazyce (anglicky nebo německy) mezi mnou a žákem
4. dokonalejší tříjazyčný slovník. Jeho větší dokonalost spatřuji především ve větším vzájemném stmelení témat slovníku a položek sledovaných pozorovacím archem
5. dokonalejší výzkumné nástroje (pozorovací arch, dotazník pro žáka)
6. dokonalejší návody pro práci s těmito výzkumnými nástroji
7. prokázání možnosti a vhodnosti integrace předmětu HRA NA KLAVÍR na ZUŠ s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy) za přesněji vymezených podmínek.

## 7. Autoevaluace pokusného vyučování za období únor – polovina června 2003

### 7.1 Reálná výuka

Mezi první a druhou fází pokusného vyučování byla relativně dlouhá přestávka (sr. znovu v části 2 této studie). Proto v době únor – březen 2003 byla nejprve opakována cizojazyčná látka fáze první. Každý žák k tomuto účelu obdržel můj malý slovník (sr. VAŠÍČEK, 2002b). Opakování probíhalo následujícím jednoduchým způsobem. Zeptal jsem se např. (cizojazyčně!): „Jak se jmenuje tato značka?“ Pokud žák nebyl schopen okamžitě reagovat, odpověděl jsem za něj nahlas sám (cizojazyčně!): „Posuvka.“ Mnohonásobné opakování mělo zaručit fixaci cizojazyčných odborných termínů v paměti žáků i mé.

Druhou fází pokusného vyučování plánuji – jak jsem již uvedl – na jeden kalendářní rok. Začátkem dubna 2003 obdržel každý žák můj výše uvedený velký slovník. Do uzávěrky pro odeslání této studie bylo druhé fázi vymezeno období dvou a půl měsíce: duben – polovina

června 2003. To představuje průměrně deset vyučovacích hodin. Protože v dotazníku zadaném mnou v březnu 2002 vyslovili žáci s případným svým větším cizojazyčným zatížením souhlas, napadlo mne, zda by pro ně nebylo možné obsah mého velkého slovníku v jednom z cizích jazyků za zmíněnou dobu *pasivně receptivně* (sr. VAŠÍČEK, 2002e, s. 5, bod 2) zvládnout. Žáci před navrženým „pokusem v pokusu“ necouvli. Úkolem žáků bylo přečíst si (nikoli se naučit zpaměti!) určitý počet stran slovníku týdně. Pasivně receptivní orientaci žáků v jimi přečtené problematice jsem sondážně stručně prověřoval dotazováním. Ve sledovaném období duben – polovina června 2003 u většiny žáků vyplynulo, že zvládnutelným množstvím je zhruba 15 stran slovníku čili zhruba 150 lexikálních jednotek týdně. Jeden žák však zvládl pasivně receptivním způsobem celý slovník do konce května.

Zvolení učební metody typu „(cizo)jazyčná lázeň“ – „Sprachbad“ (sr. např. DE CILLIA, 1994, s. 15) mne vedlo k dominantnímu uplatnění cizího jazyka (angličtiny nebo němčiny) ve vyučování. Moje otázky byly náročnější. Např. (cizojazyčně!):

„Co právě teď děláš?“ („Cvičím levou rukou.“)

„Jak právě teď hraješ?“ („Hraji staccato – ruce skáčou.“)

„Co právě teď hraješ?“ („Hudbu.“)

„Řekni to konkrétněji!“ („Skladbu.“ „Sonatinu.“ „Sonatinu C dur.“ „Sonatinu C dur od Haslingera.“ „Sonátovou expozici.“ „Část A.“ „Druhý řádek.“ „Takt 25.“ „Druhou dobu.“)

„Co je to sonatina?“ („Malá sonáta.“)

Atp.

Vyžadoval jsem i delší odpovědi. Navzdory vysokému koeficientu v odpovědích žáků na otázku č. 3 dotazníku uvedeného v příloze této studie (na s. 10) i relativně dlouhodobé cizojazyčné přípravě (průměrně 5,9 roku) měli žáci při odpovídání spíše problémy. Chybějící určité či neurčité členy, chybné koncovky sloves či podstatných jmen a záměny podobných termínů (např. „play“ – „place“) byly běžnými chybami. Vyučování komunikované v cizím jazyce bylo především v prvních vyučovacích hodinách zjevně duševně namáhavé pro žáky i pro mne.

Pravidelně jsem prováděl nahrávky reálné výuky na přístroj Memory Stick IC Recorder ICD – MS515 Sony (kompatibilní s PC). Při pozorování ze záznamu jsem zjistil, že v některých vyučovacích hodinách již přesáhla komunikace v cizím jazyce 90% celkového rozsahu verbální komunikace. (Pozor: nikoli celkového vyučovacího času, neboť jeho většina patří obvykle hře na klavír!)

## 7.2 Studijní výsledky žáků z hlediska standardního předmětu HRA NA KLAVÍR

Sedm žáků, jež prošlo začátkem druhé fáze pokusného vyučování, vykonalo standardní výroční (postupovou) zkoušku před komisí z řad učitelů klavíru na ZUŠ Tišnov, stejně jako většina ostatních žáků standardního předmětu HRA NA KLAVÍR. Výjimkou byl žák, jenž absolvoval I. stupeň ZUŠ veřejným vystoupením na standardním tzv. absolventském

koncertu. Zmíněných sedm žáků bylo u výroční zkoušky hodnoceno stupněm „výborný“. Na výročním vysvědčení obdrželo totéž hodnocení všech osm žáků.

### 7.3 Dotazníkové šetření u žáků

Na konci května 2003 jsem žákům v pokusném vyučování zadal dotazník, popsáný v části 6.2.1 této studie. Dotazník je spolu s dosaženými průměrnými hodnotami a jejich výpočtem obsažen v příloze této studie na s. 10-13.

Omezím se na srovnání dosažených průměrných hodnot u dle mého soudu klíčových dvou stejně formulovaných otázek, a to v roce 2001 (sr. VAŠÍČEK, 2001c, s. 412) a 2003 (sr. v příloze této studie obsažený dotazník).

Číslo otázky:	Rok 2001:	Rok 2003:
13. Chceš pokračovat v předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce i nadále?	4,6	4,4
17. Kdyby byla v předmětu HRA NA KLAVÍR komunikace v cizím jazyce zrušena a předmět pokračoval dále s komunikací pouze v češtině, považoval(a) bys to pro sebe za ztrátu?	3,3	4,4

Odpovědi žáků na otázky č. 18, 19 a 21 považuji za přiměřené vzhledem k realitě „Sprachbad“ začátku druhé fáze, tak jak je popsána v části 7.1 této studie.

### 7.4 Autoevaluace provedená vedením ZUŠ Tišnov

V průběhu období konec května – polovina června 2003 proběhly v pokusném vyučování integrovaných předmětů hospitace vedení ZUŠ Tišnov (ředitel, zástupce ředitele, resp. ředitel i zástupce ředitele současně), a to u všech žáků do tohoto vyučování zařazených. Následně proběhly pohovory vedení ZUŠ Tišnov se žáky především stran jejich motivace.

Výše zmíněnou kontrolní činnost vedení ZUŠ lze považovat za autoevaluaci, týkající se reálné výuky, vzdělávacích potřeb žáků a částečně i vzdělávacích výsledků. Na rozdíl od autoevaluace provedené mnou jako *jednotlivcem* v roce 2001 (sr. VAŠÍČEK, 2001c, s. 412; důkladněji VAŠÍČEK, 2002c, s. 55 – 58) šlo v tomto případě již o vyšší stupeň autoevaluace provedené *vedením instituce*. (Z hlediska požadované komplexní evaluace za přítomnosti expertů a nadřazených školských orgánů jde ovšem stále teprve o pre-evaluaci.)

Autoevaluace je k dispozici všem zájemcům na adrese:

Ředitel Mgr. Jaromír Škára  
Základní umělecká škola  
Dvořáčkova 316  
666 01 Tišnov I

Dle sdělení ředitele Mgr. Škárý lze autoevaluaci provedenou vedením ZUŠ Tišnov stručně formulovat takto:

1. integrace předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy), tak jak dosud byla prováděna, je pro žáky kladně motivující
2. ve vyučování probíhající cizojazyčná komunikace je obsahově smysluplná a v zásadě již nyní (tj. na začátku druhé fáze pokusného vyučování) totožná s komunikací probíhající v češtině.

## 8. Hlavní úkoly do budoucna

Níže uvedené materiály zamýšlím vypracovat v horizontu nejméně měsíců, pravděpodobněji však let:

1. úplný tříjazyčný (česko – anglicko – německý) tzv. triangulační slovník.

Pojem „triangulace“ v jeho třech základních významech sr. např. in PRŮCHA – WALTEROVÁ – MAREŠ (1998, s. 263). Za jistou formu triangulace lze jistě považovat též tříjazyčnost, tuto formu zde však nemám na mysli.

Pro oblast lexikografie pojem „triangulace“ pracovní vymezení takto: každá lexikální jednotka je vyjádřena synonymně *třemi* různými způsoby, např. (cizojazyčně!): „horní nota“ = „nota nahoře“ = „nota na vršku“.

Pro oblast evaluace pojem „triangulace“ pracovní vymezení takto: žák je schopen vyjádřit se tou či onou synonymní trojicí (tj. „triangulačně“) v každém jednotlivém vybraném případě a tak vždy prokázat *vysokou míru komunikační kompetence*

2. tříjazyčná gramatika (česko – anglicko – německá) ve dvojí verzi: malá a velká.

Některé principy nejrozsáhlejší části gramatiky týkající se *slovesa*:

- využití převážně první osoby jednotného čísla z psychologických důvodů (důležitost JÁ v psychice každého jednotlivce)
- dodržení logického zákona zachování totožnosti použitím jen několika stále se opakujících sloves v celém gramatickém spektru (např. jen dvou významových sloves)
- čtyřnásobná formulace pokud možno každé jednotlivé gramatické struktury (oznamovací věta, tázací věta, oznamovací věta v záporu, tázací věta v záporu)

3. vzorové tříjazyčné (česko – anglicko – německé) obsahy sto nejčastěji hraných přednesových skladeb na ZUŠ
4. test, později testová baterie jako vhodný doplněk evaluace, umožňující *měřit* vybrané cizojazyčné výstupy (sr. BYČKOVSKÝ, 1983; DOUGLAS, 2002).

Smyslem především prvních dvou výše uvedených materiálů bude, podpořit krystalizaci odpovědi na klíčovou otázku integrovaných předmětů:

„Jak lze využít *jakékoli* předmětné (= klavírně-hráčské či naukově-teoretické) situace ve vyučování k *jakémukoli* cizojazyčně didaktickému účelu?“ (VAŠÍČEK, 2002c, s. 71)

## 9. Hlavní rizika do budoucna

1. jsem jako toho času jediný *subjekt vývoje* integrovaných předmětů na ZUŠ Tišnov nutně limitován v oblasti vědomostní, zkušenostní, časové, zdravotní, atp.
2. mohu znechutit žáky buď přetížením (sr. relativně varovné odpovědi žáků u otázek č. 18, 19 a 21 dotazníku na s. 12 této studie) či naopak nevytížením (sr. odpověď „Žáka 7“ u otázky č. 5 na s. 13 této studie)
3. netroufám si odhadnout množství žáků, kteří integrované předměty dokončí jako takové (sr. VAŠÍČEK, 2002e, s. 6). Z původních dvanácti žáků z roku 2001 (= 100 %) jich od začátku druhé fáze v dubnu 2003 pokračuje sedm (= 58%). Co zbývajících pět žáků?

První odešel ze ZUŠ jako absolvent této školy. Druhý (dojíždějící učitelka ZŠ, manželka a matka) odešel ze ZUŠ z důvodu zvýšení úvazku na svém pracovišti. Třetí odešel ze ZUŠ z důvodu snížení dopravní obslužnosti v místě bydliště. Čtvrtý bude pokračovat ve druhém stupni studia na ZUŠ, neprojevil však potřebu pokračovat v pokusném vyučování. Pátý si zhoršil prospěch ve hře na klavír a byl mnou z pokusného vyučování (ale nikoli ze standardního předmětu HRA NA KLAVÍR!) vyřazen.

Do první fáze se však v průběhu druhého pololetí školního roku 2002/2003 přihlásilo dalších sedm mých žáků, vesměs zájemců o komunikaci v angličtině.

## 10. Závěr

S přihlédnutím k výše nastíněným rizikům lze shrnout, že můj projekt integrace předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy) formou pokusného vyučování je „některými prvky na samé hranici realizovatelnosti. Přijetí *všech* průvodních rizik je však v souladu s aktuálními českými (>Bílá kniha< 2001) i evropskými (>Evropský rok jazyků 2001<) vzdělávacími trendy“ (VAŠÍČEK, 2003). K mým informacím o projektu (sr. VAŠÍČEK, 2002a) na Mezinárodní odborné konferenci v rámci projektu LINGUA-Program Evropské unie (Budapest, 11.-12. října 2002) zaujali přítomní zahraniční experti na vícejazyčnost stanoviska v zásadě totožná.

Ve školním roce 2003/2004 bude druhá fáze pokusného vyučování pokračovat. Spolu s představiteli vedení ZUŠ Tišnov předpokládáme završení této fáze komplexní evaluací v dubnu 2004.

## Příloha

**DOTAZNÍK PRO ŽÁKA**

Předmět HRA NA KLAVÍR  
na ZUŠ  
integrovaný s komunikací v cizím jazyce  
(anglicky nebo německy)

Druhá fáze pokusného vyučování

Autor: Zdeněk Vašíček

Cíle tohoto dotazníku

Zjistit, *jestli* trvá Tvůj zájem o cizojazyčnou komunikaci v předmětu HRA NA KLAVÍR a *čím* je tento Tvůj zájem podmíněn. Tvé odpovědi jsou rozhodující pro plánování dalšího postupu v pokusném vyučování.

Návod k vyplnění tohoto dotazníku

Dotazník má tři strany a obsahuje 25 otázek. Odpovědět na prvních 23 otázek Ti zabere asi 5 minut. Odpovědět na zbývajících 2 otázky je věcí Tvé úvahy.

Na otázky číselované 01. až 23. odpověz vždy podtržením jedné z následujících pěti možných odpovědí:

NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE

(Pokud chceš odpovědět i na otázky číselované 24. až 25., odpověz svými slovy.)

Děkuji Ti za laskavou spolupráci!

Autor dotazníku

01. Považuješ pro sebe znalost alespoň jednoho cizího jazyka za důležitou?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
4,9
02. Považuješ cizí jazyk, který sis vybral(a) pro předmět HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce za obtížný?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
2,9
03. Máš v cizím jazyku, který sis vybral(a) ke komunikaci v předmětu HRA NA KLAVÍR, dostatek příležitostí komunikovat?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
4,3
04. Domníváš se, že spojení předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce má smysl?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
4,6

05. Máš v předmětu HRA NA KLAVÍR spojeném s komunikací v cizím jazyce dostatek příležitostí v tomto jazyce komunikovat?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**4,0**
06. Zatěžuje tě domácí příprava na jednotlivou vyučovací hodinu předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce podstatně více než domácí příprava na jednotlivou vyučovací hodinu tohoto předmětu s komunikací vedenou pouze v češtině?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**2,5**
07. Zatěžuje tě jednotlivá vyučovací hodina předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce podstatně více než jednotlivá vyučovací hodina tohoto předmětu s komunikací vedenou pouze v češtině?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**1,8**
08. Splnil předmět HRA NA KLAVÍR, pokud jde o komunikaci v cizím jazyce, tvá očekávání?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**4,1**
09. Vyhovuje Ti průběh jednotlivé vyučovací hodiny předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**4,3**
10. Vadí Ti, že se v předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce musíš cizojazyčně vyjadřovat?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**1,5**
11. Považuješ předmět HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce za zajímavý?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**4,6**
12. Považuješ předmět HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce za zajímavější než předmět HRA NA KLAVÍR s komunikací vedenou pouze v češtině?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**4,9**
13. Chceš pokračovat v předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce i nadále?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**4,4**
14. Vadilo Ti, že komunikace v cizím jazyce probíhala v předmětu HRA NA KLAVÍR zpočátku pouze jednosměrně, to znamená pouze od učitele k žákovi?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**1,9**

15. Vadilo by Ti, kdyby komunikace v cizím jazyce probíhala v předmětu HRA NA KLAVÍR i nadále pouze jednosměrně, to znamená pouze od učitele k žákovi?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**3,4**
16. Máš pocit, že komunikace v cizím jazyce probíhá v předmětu HRA NA KLAVÍR na úkor vyučování hry na klavír?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**1,8**
17. Kdyby byla v předmětu HRA NA KLAVÍR komunikace v cizím jazyce zrušena a předmět pokračoval dále s komunikací pouze v češtině, považoval(a) bys to pro sebe za ztrátu?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**4,4**
18. Chceš v předmětu HRA NA KLAVÍR pokračovat s komunikací v cizím jazyce rychleji?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**3,0**
19. Chceš v předmětu HRA NA KLAVÍR pokračovat s komunikací v cizím jazyce rychleji i za cenu Tvé větší zátěže?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**2,5**
20. Domníváš se, že v předmětu HRA NA KLAVÍR s komunikací v cizím jazyce by školné ve srovnání s předmětem HRA NA KLAVÍR s komunikací pouze v češtině mělo být vyšší?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**3,4**
21. Máš obavy, že nebudeš zvládat rostoucí cizojazyčnou slovní zásobu?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**2,8**
22. Máš obavy, že kvůli komunikaci v cizím jazyce v předmětu HRA NA KLAVÍR nebudeš zvládat požadavky týkající se hry na klavír?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**1,9**
23. Domníváš se, že správně komunikovat v cizím jazyce na dané téma je užitečná dovednost?  
NAPROSTO ANO – SPÍŠE ANO – NEVÍM – SPÍŠE NE – NAPROSTO NE  
**4,9**
- 
24. Doplnění nebo upřesnění některé z výše uvedených otázek 01. až 23. žákem: nebylo.
25. Sdělení vlastního návrhu nebo vlastní připomínky žáka, vyzvednutí nebo zkritizování něčeho: „Žák 2“ navrhuje, „aby se také učila a používala slovíčka důležitá k běžnému mluvení.“

Výpočet průměrných hodnot									
	Žák 1 (angl.)	Žák 2 (angl.)	Žák 3 (angl.)	Žák 4 (něm.)	Žák 5 (angl.)	Žák 6 (něm.)	Žák 7 (něm.)	Žák 8 (angl.)	<b><u>Průměrné hodnoty:</u></b>
Otázka číslo:									
<b>1.</b>	5	5	5	5	4	5	5	5	<b><u>4,9</u></b>
<b>2.</b>	2	4	4	4	2	3	2	2	<b><u>2,9</u></b>
<b>3.</b>	4	4	4	5	4	5	4	4	<b><u>4,3</u></b>
<b>4.</b>	5	5	4	5	4	4	5	5	<b><u>4,6</u></b>
<b>5.</b>	5	4	4	4	4	5	2	4	<b><u>4,0</u></b>
<b>6.</b>	1	2	2	4	3	2	2	4	<b><u>2,5</u></b>
<b>7.</b>	1	1	2	2	2	2	2	2	<b><u>1,8</u></b>
<b>8.</b>	5	4	4	4	4	4	4	4	<b><u>4,1</u></b>
<b>9.</b>	5	4	4	4	4	5	4	4	<b><u>4,3</u></b>
<b>10.</b>	1	1	2	2	1	1	2	2	<b><u>1,5</u></b>
<b>11.</b>	5	4	5	5	4	5	4	5	<b><u>4,6</u></b>
<b>12.</b>	5	5	5	5	5	5	4	5	<b><u>4,9</u></b>
<b>13.</b>	5	5	5	2	4	4	5	5	<b><u>4,4</u></b>
<b>14.</b>	2	2	2	2	2	1	2	2	<b><u>1,9</u></b>
<b>15.</b>	4	2	4	2	3	4	4	4	<b><u>3,4</u></b>
<b>16.</b>	1	2	3	1	2	1	4	1	<b><u>1,8</u></b>
<b>17.</b>	5	5	5	4	3	5	4	4	<b><u>4,4</u></b>
<b>18.</b>	5	3	3	2	3	3	2	3	<b><u>3,0</u></b>
<b>19.</b>	5	2	2	2	2	3	2	2	<b><u>2,5</u></b>
<b>20.</b>	4	2	4	4	3	3	3	4	<b><u>3,4</u></b>
<b>21.</b>	2	4	2	4	2	2	2	4	<b><u>2,8</u></b>
<b>22.</b>	1	1	3	4	2	1	2	1	<b><u>1,9</u></b>
<b>23.</b>	5	5	5	5	5	5	4	5	<b><u>4,9</u></b>

## Literatura a hlavní prameny

- BROHY, C.: Zwei- und mehrsprachiger (Sach-)Unterricht. In: Schneider, G. – Clalüna, M. (Hg.): Mehrsprachigkeit und Deutschunterricht. Thesen, Beiträge und Berichte aus der Sektionsarbeit an der XII. Internationalen Tagung der Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer IDT-2001 in Luzern. Bulletin VALS-ASLA – Sonderheft. Neuchatel : Institut de linguistique de l'Université de Neuchatel, 2002, s. 55-60. ISSN 1023-2044
- BUTZKAMM, W.: Die Muttersprache als Aktivposten beim Fremdsprachenerwerb: drei methodische Prinzipien. In: Clalüna, M. (Hg.): XII. Internationale Tagung der Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer. Konzepte und Thesen. (Bez poř. č. vyd.) Luzern : Der Internationale Deutschlehrerverband, 2001, s. 36. ISBN –
- BYČKOVSKÝ, P.: Základy měření výsledků výuky. (Bez poř. č. vyd.) Praha : Výzkumný ústav inženýrského studia při ČVUT, 1983. ISBN –
- DE CILLIA, R.: Was heisst hier eigentlich bilingual? Formen und Modelle bilingualen Sprachunterrichts. In: Koschat, F. – Wagner, G. (Hg.): Bilinguale Schulen. Lernen in zwei Sprachen. (Bez poř. č. vyd.) Wien : Bundesministerium für Unterricht und Kunst, 1994, s. 11-22. ISBN –
- DOUGLAS, D.: Assessing languages for specific purposes. Cambridge : Cambridge University Press, 2002 (reprinted). ISBN 0-521-58543-0
- FERJENČÍK, J.: Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Jak zkoumat lidskou duši. Vyd. 1. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-367-6
- FREUDENSTEIN, R.: Fremdsprachen in der Schule im Jahr 2000 und danach. In: Praxis des neusprachlichen Unterrichts 38/4, 1991, s. 409-41
- GAVORA, P.: Úvod do pedagogického výzkumu. (Bez poř. č. vyd.) Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
- KOTÁSEK, J., a kol.: Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha. (Bez poř. č. vyd.) Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8
- KRUMM, H.-J.: Der Mensch ist mehrsprachig  
<http://www.idt-2001.ch/support/Presse/Artikel.htm>
- LEUCHTMANN, H. (Chief Red.): Polyglottes Wörterbuch der musikalischen Terminologie (Terminorum musicae index septem linguis redactus). Bd I. – II. (Bez poř. č. vyd.) Budapest : Akadémiai Kiadó, Kassel : Bärenreiter – Verlag, 1980. ISBN 963 05 1276 9 (Akadémiai Kiadó), ISBN 3-7618-0553-5 (Bärenreiter)
- PRŮCHA, J.: Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4

PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J.: Pedagogický slovník. 2. vyd. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1

Sprachenpolitische Resolution der XII. Internationalen Tagung der Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer. Luzern, 4. August 2001. In: Schneider, G. – Clalüna, M. (Hg.): Mehrsprachigkeit und Deutschunterricht. Thesen, Beiträge und Berichte aus der Sektionsarbeit an der XII. Internationalen Tagung der Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer IDT-2001 in Luzern. Bulletin VALS-ASLA – Sonderheft. Neuchâtel : Institut de linguistique de l'Université de Neuchâtel, 2002, s. 9-12. ISSN 1023-2044

TRIM, J. (ed.): Language learning for European citizenship. Final report (1989-96). (B. p. č. vyd.) Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1998. ISBN –

VAŠÍČEK, Z.: Deutsch als Kommunikationsmittel im individuellen Klavierunterricht  
<http://www.idt-2001.ch/fachprogramm/sektionen/beitraege/Sekbeitr/9/9.htm> 2001a

VAŠÍČEK, Z.: Deutsch in KLAVI-MUS (Ein dreisprachiges Projekt an der Grundschule für Kunst in Tischowitz). Tišnov : 2002a, PC-strojopis, 15 s.

VAŠÍČEK, Z.: Die deutsche Sprache im individuellen Musikunterricht. In: Auskunftsgeber (Zeitschrift des Germanisten- und Deutschlehrervereins der Tschechischen Republik), 2001b, Nr. 31 (2), s. 9-10. ISSN –

VAŠÍČEK, Z.: Individuální vyučování klavíru s cizím jazykem jako komunikačním prostředkem. In: Lukášová-Kantorková, H. – Květoň, P. (red.): Nové možnosti vzdělávání a pedagogický výzkum. In: Nové možnosti vzdělávání a pedagogický výzkum : 9. celostátní konference České asociace pedagogického výzkumu s mezinárodní účastí : Sborník příspěvků. Ostrava : Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2001c, s. 410-413. ISBN 80-7042-181-9

VAŠÍČEK, Z.: Informace o aktuálním stavu rozvoje projektu integrovaných předmětů na ZUŠ Tišnov. (Přednesena na Pedagogické radě ZUŠ Tišnov dne 22. 04. 2003. Uložena na Ředitelství ZUŠ Tišnov) Tišnov : PC-strojopis, 2003, 1 s.

VAŠÍČEK, Z.: Malý tříjazyčný tematický učební slovník (česko – anglicko – německý). Předmět HRA NA KLAVÍR na ZUŠ integrovaný s komunikací v cizím jazyce. První fáze. Tišnov : PC-strojopis, 2002b, 24 s.

VAŠÍČEK, Z.: Předmět hra na klavír na ZUŠ integrovaný s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy). Díly I–II. Rigorózní práce. Ostrava : PC-strojopis, 2002c, 407 s.

VAŠÍČEK, Z.: Velký tříjazyčný tematický učební slovník (česko – anglicko – německý). Předmět HRA NA KLAVÍR na ZUŠ integrovaný s komunikací v cizím jazyce. Druhá fáze. Tišnov : PC-strojopis, 2002d, 248 s.

VAŠÍČEK, Z.: Výzkum učitele ZUŠ jako nabídka. (Individuální vyučování klavíru s komunikací v cizím jazyce.) In: Výzkum školy a učitele : 10. výroční mezinárodní konference České asociace pedagogického výzkumu : Sborník referátů [CD-ROM]. Praha : Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2002e, 11 s.

**Autor - Kontakt:****MgA. Zdeněk Vašíček, Ph. D.**

## Adresy:

(Základní umělecká škola:)

Dvořáčkova 316, 666 01 Tišnov I, Česká republika

(Soukromá adresa:)

Vrchlického 449, 666 01 Tišnov I, Česká republika

## E-mail:

(Základní umělecká škola:)

[zus.tisnov@worldonline.cz](mailto:zus.tisnov@worldonline.cz)

(Soukromá adresa:)

[zdenek.vasicek@c-box.cz](mailto:zdenek.vasicek@c-box.cz)

## Telefonní čísla:

(Základní umělecká škola:)

549410655

(Soukromé telefonní číslo:)

549413269